

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Στο Σχέδιο Νόμου "Τροποποίηση διατάξεων του Οικογενειακού Δικαίου"

Προς

Τον Κύριο Υπουργό της Δικαιοσύνης

Κύριε Υπουργέ,

Με την απόφασή σας με αριθμ. ΔΔΟΙΚ/3602/29-7-2010 συγκροτήσατε Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή με αντικείμενο την επεξεργασία Σχεδίου Νόμου για την τροποποίηση διατάξεων του Οικογενειακού Δικαίου και τη σύνταξη της αντίστοιχης Εισηγητικής Έκθεσης.

Η Επιτροπή αυτή αποτελέστηκε από τους: 1. Ευτυχία Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ως Πρόεδρο, 2. Ιωάννη Αμπαζή, Δικηγόρο Αθηνών, 3. Αθηνά Γούλιαρου, Δικηγόρο Θεσσαλονίκης, 4. Αθηνά Κοτζάμπαση, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 5. Δήμητρα Παπαδοπούλου-Κλαμαρή, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Αθηνών, 6. Θεανώ Παπαζήση, Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 7. Κατερίνα Φουντεδάκη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 8. Μαρία Χασιριτζόγλου, Εφέτη, και 9. Αθηνά-Μαρία Σαμαριζοπούλου, Δικηγόρο Αθηνών, ως μέλη. Γραμματέας της Επιτροπής (χωρίς ψήφο) ορίστηκε αρχικά η κ. Αικατερίνη Λουκίδου, την οποία αντικατέστησε μετά την πρώτη συνεδρίαση ο κ. Γεώργιος Κουμπούρας.

Η Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή συνεδρίασε συνολικά επτά φορές, μέσα σε διάστημα τεσσάρων μηνών, και ετοίμασε το παρόν Σχέδιο Νόμου, το οποίο σας υποβάλλει μαζί με την παρακάτω Εισηγητική του Έκθεση.

A. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Με το Σχέδιο Νόμου, το οποίο σας υποβάλλεται, επιδιώκεται η τροποποίηση διατάξεων του Οικογενειακού Δικαίου προς δύο βασικές κατευθύνσεις: Η πρώτη είναι η βελτίωση κάποιων ρυθμίσεων, που έχουν αποδειχτεί στην πορεία του χρόνου της εφαρμογής τους δυσλειτουργικές, με χαρακτηριστικό παράδειγμα αρκετές διατάξεις για την υιοθεσία, και η δεύτερη είναι ο εκσυγχρονισμός του Οικογενειακού μας Δικαίου, όπως αυτός απαιτείται ενόψει της εξέλιξης των κοινωνικών δεδομένων και αντιλήψεων, με κορυφαία παραδείγματα τα ζητήματα της κατάργησης της σαρία για τους Έλληνες μουσουλμάνους και της αναγνώρισης της συμβίωσης των ομόφυλων προσώπων.

Από τις τροποποιήσεις της πρώτης κατεύθυνσης, και ειδικά αυτές που αφορούν την υιοθεσία, πρέπει να επισημανθεί ότι ορισμένες διατάξεις της τροποποιούνται με το Σχέδιο Νόμου έτσι ώστε το ελληνικό δίκαιο να εναρμονίζεται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την υιοθεσία παιδιών του 2008. Η τροποποίηση αυτή γίνεται παρόλο που η Σύμβαση, η οποία έχει υπογραφεί από δεκατέσσερα κράτη, δεν έχει τεθεί ακόμη σε ισχύ και δεν έχει υπογραφεί μέχρι στιγμής από την Ελλάδα, παρά την παράδοση της χώρας μας να συμμετέχει στις ευρωπαϊκές συμβάσεις για το Οικογενειακό Δίκαιο. Κρίθηκε όμως από τη Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή, ότι η εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση είναι χρήσιμη ακόμη και ανεξάρτητα από την υπογραφή της Σύμβασης, υπέρ της οποίας η Επιτροπή πάντως τάσσεται ομόφωνα και την εισηγείται. Είναι γνωστό ότι η μέχρι τώρα παράλειψη της Ελλάδας να υπογράψει τη Σύμβαση οφείλεται στην επικράτηση της εσφαλμένης άποψης ότι η υπογραφή της συνεπάγεται την υποχρέωση της χώρας μας να προβλέψει στο δίκαιό μας την από κοινού υιοθεσία από πρόσωπα του ίδιου φύλου που ζουν σε σύμφωνο συμβίωσης ή σε άτυπη ελεύθερη ένωση, η άποψη όμως αυτή δεν ευσταθεί, επειδή στη Σύμβαση προβλέπεται

απλώς σχετική δυνατότητα-ευχέρεια και όχι υποχρέωση των συμβαλλόμενων κρατών (άρθρο 7 της ΕΣ), πέρα από το ότι προβλέπεται επιπλέον και δυνατότητα διατύπωσης σχετικής επιφύλαξης (άρθρο 27 της ΕΣ).

Σε ό,τι αφορά, τώρα, γενικότερα τις τροποποιήσεις των δύο πιο πάνω κατευθύνσεων, αξίζει να παρατηρηθεί ότι ακόμη και στις τροποποιήσεις της πρώτης κατεύθυνσης, δεν λείπουν οι ιδεολογικού χαρακτήρα σταθμίσεις, όπως λ.χ. στις ρυθμίσεις του Σχεδίου Νόμου για την κατάργηση της πλάγιας αγχιστείας ως κωλύματος γάμου, για την κατάργηση της δυνατότητας των συζύγων (που δόθηκε με το άρθρο 28 του ν. 3719/2008) να προσδιορίζουν ως προς τις έννομες σχέσεις τους το επώνυμό τους με συμφωνία, ή για την καθιέρωση σύνθετου επωνύμου του παιδιού στην περίπτωση της έλλειψης σχετικής συμφωνίας των γονέων και την κατάργηση του (αντίθετου προς την αρχή της ισότητας) κανόνα ότι το παιδί παίρνει στην περίπτωση αυτή το επώνυμο του πατέρα.

Εκεί όμως που η ιδεολογία της ισότητας, και όχι μόνο των φύλων, αλλά και γενικότερα των πολιτών, βάζει εντονότατη τη σφραγίδα της είναι κυρίως στις τροποποιήσεις της δεύτερης κατεύθυνσης. Από αυτές, και σε ό,τι αφορά την κατάργηση της σαρία, υπενθυμίζεται ότι η εφαρμογή του ιερού μουσουλμανικού νόμου (σαρία) στους Έλληνες μουσουλμάνους στηρίζεται στο συνδυασμό αφενός των άρθρων 1416 και 1446 ΑΚ, που προβλέπουν ότι οι συζυγικές σχέσεις και το διαζύγιο ρυθμίζονται από τον Αστικό Κώδικα ανεξάρτητα από τον τύπο του γάμου των συζύγων εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά, και αφετέρου των άρθρων 4 του ν. 147/1914 (δυνάμει των άρθρων 2 και 6 ΕισΝΑΚ), 5§§2 και 3 του ν. 1920/1991 και 8 ΕισΝΚΠολΔ), που πράγματι ορίζουν διαφορετικά προβλέποντας την εφαρμογή του θρησκευτικού μουσουλμανικού δικαίου στις οικογενειακές σχέσεις των Ελλήνων μουσουλμάνων, καθώς και

την αντίστοιχη δικαιοδοσία του μουφτή. Υπενθυμίζεται επίσης ότι το άρθρο 4 του ν. 147/1914 ίσχυε και για τους Έλληνες ισραηλίτες, προβλέποντας την εφαρμογή του δικού τους ιερού νόμου στις οικογενειακές έννομες σχέσεις τους, η σχετική ρύθμιση καταργήθηκε όμως ρητά ως προς αυτούς με το άρθρο 6 ΕισΝΑΚ. Η ρητή αυτή κατάργηση μόνο ως προς τους Έλληνες ισραηλίτες αποτελεί το κύριο επιχείρημα της επικρατούσας άποψης, που διδάσκει ότι εξ αντιδιαστολής συνάγεται πως για τις οικογενειακές σχέσεις των Ελλήνων μουσουλμάνων διατηρείται σε ισχύ το δικό τους θρησκευτικό δίκαιο.

Ο συνδυασμός των πιο πάνω ρυθμίσεων δημιουργούσε πάντως ανέκαθεν διαφωνίες. Μια διαφωνία αφορά το ακριβές πεδίο εφαρμογής του ιερού μουσουλμανικού νόμου, και συνίσταται στο ότι κατά ορισμένους ο ιερός μουσουλμανικός νόμος εφαρμόζεται μόνο στους Έλληνες μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης, αφού ο ν. 147/1914 εκδόθηκε προς εκπλήρωση διεθνούς υποχρέωσης της Ελλάδας από τη Συνθήκη των Αθηνών της 1/14.11.1913 ("Περί κυρώσεως της μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας συμβάσεως περί ειρήνης"), ενώ κατά άλλους επεκτείνεται σε όλους τους Έλληνες μουσουλμάνους. Υπάρχει όμως και η άποψη ότι η πρόβλεψη για την εφαρμογή της σαρία έχει καταργηθεί ολόκληρη (και αυτό συνιστά τη σημαντικότερη διαφωνία), επειδή η συνθήκη των Αθηνών στο μεταξύ καταργήθηκε στο σημείο αυτό, καθώς αντίκειται σε δύο νεότερες συμβάσεις: Στη Σύμβαση του ΟΗΕ για την ισότητα ανδρών και γυναικών (ν. 1342/1983, άρθρο 16§1) και στην ΕΣΔΑ (άρθρα 6 για το δικαίωμα του προσώπου να δικάζεται από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο που λειτουργεί νόμιμα, 12 για το δικαίωμα ανδρών και γυναικών να συνάπτουν γάμο και να ιδρύουν οικογένεια σύμφωνα με τους διέποντες το δικαίωμα τούτο εθνικούς νόμους, και 14 για την απαγόρευση των διακρίσεων ως προς την απόλαυση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η ΕΣΔΑ, με ιδιαίτερη

αναφορά στις διακρίσεις λόγω θρησκείας και συμμετοχής σε εθνική μειονότητα). Επίσης υποστηρίζεται και η σιωπηρή κατάργηση της Συνθήκης των Αθηνών, ως προς το ίδιο σημείο, για το λόγο ότι η επόμενη της Συνθήκη της Λωζάννης του 1923 προβλέπει απλώς υποχρέωση της Ελλάδας να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε οι οικογενειακές σχέσεις και τα θέματα της προσωπικής κατάστασης των Ελλήνων μουσουλμάνων να ρυθμίζονται σύμφωνα με τα μουσουλμανικά έθιμα. Η άποψη για την πλήρη κατάργηση της σαρία βασίζεται ακόμη στο επιχείρημα ότι η παραπομπή του άρθρου 4 του ν. 147/1914 στο ιερό μουσουλμανικό δίκαιο είχε νόημα μόνο όταν η σαρία εφαρμοζόταν και στην Τουρκία, ώστε να μπορούν οι Έλληνες μουσουλμάνοι να υπάγονται στο ίδιο δίκαιο με εκείνο των Τούρκων ομοθρήσκων τους, και άρα έχει καταργηθεί από τη στιγμή που στην ίδια την Τουρκία ισχύει πια κοσμικό δίκαιο (ο ελβετικός Αστικός Κώδικας από το 1926).

Συντριπτικό, τέλος, επιχείρημα της τελευταίας αυτής άποψης είναι η προκύπτουσα κατάφωρη αντίθεση του θρησκευτικού μουσουλμανικού δικαίου με βασικές αρχές του ελληνικού Συντάγματος: με το άρθρο 4§1 για την ισότητα των Ελλήνων ενώπιον του νόμου (ένα τμήμα του ελληνικού λαού διέπεται από θρησκευτικό δίκαιο και δικάζεται σε ειδική δικαιοδοσία, σε αντίθεση μάλιστα με ό,τι ισχύει για άλλες θρησκευτικές ομάδες· βλ. και το άρθρο 13§1 Συντ.), καθώς και με το άρθρο 4§2 για την ισότητα ανδρών και γυναικών (η σαρία είναι αναχρονιστική: λ.χ. προβλέπει την πολυγαμία και το διαζύγιο με αποπομπή μόνο της γυναίκας από τον άνδρα -*talaq*-· το τελευταίο στοιχειοθετεί αντίθεση και με το άρθρ 21§1 Συντ.). Αλλά και η αρμοδιότητα του μουφτή, που είναι βασικά θρησκευτικός ηγέτης, θα μπορούσε να θεωρηθεί αντίθετη με τα άρθρα 8§2, 13§1, 20§1, 26§3 και 87 Συντ. Με άλλες λέξεις, αντισυνταγματικά είναι τόσο η ίδια η παραπομπή

στους κανόνες του ιερού μουσουλμανικού δικαίου και στην αντίστοιχη δικαιοδοσία του μουφτή, όσο και το υποδεικνυόμενο εφαρμοστέο δίκαιο. Το τελευταίο, ενόψει του συγκεκριμένου περιεχομένου του, ζήτημα είναι αν προωθεί καν την προστασία των μειονοτήτων. Στην πραγματικότητα μάλλον την υποσκάπτει, αφού υπάγει τη μουσουλμανική μειονότητα σε ένα καθεστώς που προσβάλλει τις αξίες και τα δικαιώματα όλων των Ελλήνων μουσουλμάνων, ανδρών και γυναικών. Οι διαπιστώσεις αυτές έχουν αποτυπωθεί, άλλωστε, και σε τρεις Εισηγήσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Προτείνεται, συνεπώς, στο παρόν Σχέδιο Νόμου η κατάργηση της σαρία για τους Έλληνες μουσουλμάνους.

Σε ό,τι αφορά τις ενώσεις των ομόφυλων προσώπων, η ιδεολογία της ισότητας των πολιτών και ο οφειλόμενος σεβασμός στη διαφορετικότητα εκφράζονται ήδη στην ΕΣΔΑ, στο ελληνικό Σύνταγμα και σε νομικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην ΕΣΔΑ χαρακτηριστικός είναι ο συνδυασμός του άρθρου 8, για το σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής των προσώπων, με το άρθρο 14 για την απαγόρευση των διακρίσεων ως προς την απόλαυση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η ΕΣΔΑ, με ιδιαίτερη αναφορά στις διακρίσεις λόγω «άλλης κατάστασης» (στην οποία γίνεται ερμηνευτικά δεκτό ότι υπάγεται και ο γενετήσιος προσανατολισμός). Από τα άρθρα του Συντάγματος κρίσιμα είναι τα 2§1 (ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας), 4§1 (οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου), 5§1 (καθένας έχει το δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του) και 9§1 εδ. 2 (η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη). Παραπέρα, σε επίπεδο ευρωπαϊκού δικαίου, σημαντικό είναι το άρθρο 19 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ορίζει ότι το Συμβούλιο μπορεί να αναλάβει

δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω.....γενετήσιου προσανατολισμού. Εξάλλου, το άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταδικάζει ρητά τις διακρίσεις που γίνονται με βάση το σεξουαλικό προσανατολισμό.

Ακόμη, το Συμβούλιο εξέδωσε στις 2 Ιουλίου 2008 πρόταση οδηγίας «για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης των προσώπων ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού» (COM(2008)426), με στόχο την προστασία των ατόμων από τις διακρίσεις και τη συμπλήρωση του νομικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την απαγόρευση της διακριτικής μεταχείρισης (πρόκειται για τις οδηγίες 2000/43/EK περί ίσης μεταχείρισης προσώπων ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής, 2000/78/EK περί ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση και στην εργασία και 2004/113/EK περί ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες). Η πρόταση του 2008 δεν εγκρίθηκε ακόμη από το Συμβούλιο, ήδη όμως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο γνωμοδότησε γι' αυτήν θετικά στις 2 Απριλίου του 2009, επιφέροντας κάποιες τροποποιήσεις, από τις οποίες στο θέμα των ομοφύλων αναφέρεται η τροπολογία 9, που ορίζει τα εξής: «Οι διακρίσεις λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού μπορούν να υπονομεύσουν την επίτευξη των στόχων της Συνθήκης ΕΚ, ειδικότερα δε την επίτευξη υψηλού επιπέδου απασχόλησης και κοινωνικής προστασίας, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου και την ποιότητα ζωής, την οικονομική και κοινωνική συνοχή και αλληλεγγύη. Μπορούν επίσης να υπονομεύσουν το στόχο ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης».

Τέλος, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο ψήφισμά του για την κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση την περίοδο 2004-2008, και σχετικά με το θέμα του

γενετήσιου προσανατολισμού, κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη-μέλη «που δεν το έχουν πράξει ακόμη να λάβουν, κατ' εφαρμογή της αρχής της ισότητας, νομοθετικά μέτρα για την κατάργηση των διακρίσεων που υφίστανται ορισμένα ζευγάρια λόγω του γενετήσιου προσανατολισμού τους» (παρ. 72-78).

Βέβαια, είναι γεγονός ότι από τα προηγούμενα κείμενα δεν προκύπτει θετική υποχρέωση της Ελλάδας ή των άλλων ευρωπαϊκών κρατών να ρυθμίσουν με ένα συγκεκριμένο τρόπο τις ενώσεις των ομοφύλων, γι' αυτό άλλωστε και βλέπει κανείς διαφορές στις σχετικές εσωτερικές νομοθεσίες των ευρωπαϊκών κρατών. Οι νομοθεσίες όμως αυτές είναι γεγονός ότι υπάρχουν πλέον στα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη ως συνέπεια του πολλαπλασιασμού των συμβιώσεων των ομοφύλων στις αντίστοιχες κοινωνίες, της αναγνώρισής τους σε κοινωνικό επίπεδο λόγω της εξέλιξης των σχετικών αντιλήψεων, αλλά και του συνακόλουθου κοινωνικού αιτήματος από την πλευρά των ομάδων των ομοφυλοφίλων, που ζητούν τη νομιμοποίηση των προσωπικών τους σχέσεων. Στη νομιμοποίηση αυτή έχουν προχωρήσει, λοιπόν, τα ευρωπαϊκά κράτη, όπως η Ολλανδία, το Βέλγιο, η Ισπανία, η Νορβηγία, η Σουηδία, όπου γίνεται δεκτός ο πολιτικός γάμος των ομοφύλων, ή η Ισλανδία, η Γερμανία, η Φινλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ελβετία, η Πορτογαλία, η Σλοβενία, η Τσεχία, η Αυστρία, η Κροατία, όπου αναγνωρίζονται σύμφωνα για τη συμβίωση των ομοφύλων. Τα περισσότερα από τα πιο πάνω κράτη κατοχυρώνουν απλώς κάποια οικονομικής σημασίας δικαιώματα στα ομόφυλα ζευγάρια, ενώ κάποια άλλα απονέμουν και προσωπικά δικαιώματα που αφορούν και τρίτους, εκτός από το ζευγάρι, όπως λ.χ. το δικαίωμα της υιοθεσίας παιδιών.

Στην Ελλάδα, αν και σε μικρότερο ίσως βαθμό από ό,τι στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, βλέπουμε επίσης τα τελευταία χρόνια να μεγαλώνει ο αριθμός των οικογενειακών σχέσεων

που δεν ανταποκρίνονται στην παραδοσιακή οικογένεια του έγγαμου ετερόφυλου ζευγαριού και των βιολογικών παιδιών του. Για τα ζευγάρια αυτά των ομοφύλων η ανυπαρξία νομικής αναγνώρισης της σχέσης τους δημιουργεί μεγάλες δυσκολίες και εμπόδια στην καθημερινή τους ζωή, αφού πέρα από το ψυχολογικό θέμα της κοινωνικής περιθωριοποίησής τους, προκύπτουν και πρακτικά ζητήματα, όπως λ.χ. προβλήματα περιουσιακής κατοχύρωσης, ασφάλισης ή φορολογίας. Οφείλει επομένως και η χώρα μας να δώσει μια λύση στα συγκεκριμένα ζητήματα, υπερασπιζόμενη τις συγκεκριμένες οικογενειακές σχέσεις και σεβόμενη την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και τις «διαφορετικές» επιλογές των πολιτών της και ισότιμων μελών της κοινωνίας μας, πολύ περισσότερο που αυτές δεν θέτουν σε κίνδυνο ούτε το γάμο ούτε άλλους συνταγματικά προστατευόμενος θεσμούς και αξίες: με την αναγνώριση της συμβίωσης των ομόφυλων ζευγαριών όποιος επιθυμεί να συνάψει γάμο και να ιδρύσει μια παραδοσιακή οικογένεια θα μπορεί να συνεχίσει να το κάνει (άρα δεν υπάρχει αντίθεση με το άρθρο 21§1 Συντ. που προστατεύει το γάμο, δηλαδή δεν περιορίζεται η συνταγματική προστασία του γάμου, αλλά απλώς ρυθμίζεται μια άλλη, διαφορετική μορφή συμβίωσης), δεν θα μπορεί όμως εφεξής να επιβάλλει και στους άλλους το δικό του οικογενειακό πρότυπο, προσβάλλοντας αυτός πλέον τη συνταγματικά προστατευόμενη ισότητα και την ελευθερία των άλλων. Ούτε έρχεται, άλλωστε, η νομική αναγνώριση των συμβιώσεων των ομοφύλων σε αντίθεση με τα χρηστά ήθη, αφού τα τελευταία είναι μια έννοια που συνεχώς αναδιαμορφώνεται και προσαρμόζεται στις κοινωνικές εξελίξεις· είναι κοινός τόπος ότι οι τελευταίες μαζί με τα ήθη και το δίκαιο βρίσκονται πάντα σε μια σχέση δημιουργικής αλληλεπίδρασης.

Στο παρόν Σχέδιο Νόμου η νομική αναγνώριση της συμβίωσης των ομόφυλων ζευγαριών γίνεται πάντως απλώς με

την καθιέρωση της δυνατότητάς τους να συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης και όχι και πολιτικό γάμο, και έχει κατά κύριο λόγο οικονομική σημασία, και βέβαια και παιδαγωγική λειτουργία. Έτσι, πέρα από την αναμφίβολη ιδεολογική λειτουργία των σχετικών διατάξεων του Νομοσχεδίου, που ασφαλώς συντελούν στην παραπέρα εξάλειψη των στερεοτύπων και των κοινωνικών προκαταλήψεων, οι διατάξεις αυτές αφορούν την κατοχύρωση συζυγικών, περιουσιακών και κοινωνικοπρονοιακών δικαιωμάτων, αφήνοντας έξω από τις ρυθμίσεις τους τα ανήλικα παιδιά. Η υιοθεσία ανήλικων παιδιών από το ομόφυλο ζευγάρι δεν ρυθμίζεται, συνεπώς, στο παρόν Νομοσχέδιο, με το σκεπτικό ότι αυτό σκόπιμο είναι να γίνει σε μεταγενέστερη φάση, αφού προηγουμένως θα έχει λειτουργήσει για ένα χρονικό διάστημα, με αυξημένη ήδη κοινωνική αποδοχή, η νέα εναλλακτική μορφή της οικογένειας που θεσμοθετείται με αυτό το Σχέδιο Νόμου.

Β. ΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ

Με τα άρθρα 1 - 26 του Σχεδίου ρυθμίζονται ζητήματα του Αστικού Κώδικα.

Ειδικότερα, το άρθρο 1350§2 εδ. 2 τροποποιείται έτσι ώστε για τη δικαστική άδεια των γάμων των ανηλίκων να απαιτείται ως προϋπόθεση ο ανήλικος μελλόνυμφος να έχει συμπληρώσει το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας του. Το σκεπτικό είναι ότι η μέχρι τώρα δυνατότητα να δίνονται άδειες για γάμους ανηλίκων χωρίς κατώτατο ηλικιακό όριο, δηλαδή θεωρητικά και από τα δέκα ακόμη έτη του ανήλικου

μελλονύμφου, που συνήθως θα είναι η γυναίκα, έρχεται σε αντίθεση με τη σημερινή εικόνα της οικογένειας του ισότιμου και ώριμου ζευγαριού, που προβάλλεται ως το πρότυπο του σύγχρονου νομοθέτη.

Στο άρθρο 1354 προστίθεται ως κώλυμα γάμου και η ύπαρξη προηγούμενου συμφώνου συμβίωσης μεταξύ του ενός συζύγου και τρίτου, εφόσον το σύμφωνο λειτουργεί, δηλαδή δεν έχει ακόμη λυθεί ή δεν έχει αναγνωριστεί αμετάκλητα η ακυρότητά του ή δεν έχει αμετάκλητα ακυρωθεί. Η προσθήκη αυτή είναι απαραίτητη, επειδή το άρθρο 4§1 του ν. 3719/2008 τροποποιείται (βλ. παρακάτω) και καταργείται η αυτοδίκαιη λύση του συμφώνου στην περίπτωση που το ένα μέρος του παντρεύεται μεταγενέστερα με τρίτον.

Στο άρθρο 1357, για το κώλυμα από αγχιστεία, διαγράφονται οι λέξεις «και σε πλάγια ως και τον τρίτο βαθμό», όπως πολύ σωστά δεν υπάρχει η προσθήκη αυτή ούτε στο νεότερο ν. 3719/2008 για το σύμφωνο συμβίωσης. Καταργείται, λοιπόν, και για το γάμο το κώλυμα από την πλάγια αγχιστεία, το οποίο κατηγορούνταν ως αναχρονιστικό, και παραμένει μόνο το κώλυμα από τη συγγένεια εξ αγχιστείας σε ευθεία γραμμή απεριόριστα. Ως αγχιστεία εννοείται, άλλωστε, μόνο η σχέση με συγγενείς του άλλου συζύγου, και όχι και η σχέση με συγγενείς του συντρόφου από το σύμφωνο συμβίωσης.

Στο άρθρο 1378 αρ. 1 ορίζεται ρητά ότι το έννομο συμφέρον αυτού που ασκεί την αγωγή για ακύρωση του γάμου πρέπει να είναι οικογενειακής φύσης, δηλαδή διευκρινίζεται και στο νόμο αυτό που ως τώρα γίνεται δεκτό απλώς ερμηνευτικά. Με την προσθήκη αυτή η διάταξη προσαρμόζεται προς την αντίστοιχη νέα διάταξη για το σύμφωνο συμβίωσης, ενώ παρόμοια προσαρμογή συνιστά η προσθήκη της ρητής (και επίσης ερμηνευτικά συναγόμενης ως τώρα) πρόβλεψης ότι ο εισαγγελέας ενάγει για ακύρωση, μόνο αν ο γάμος αντίκειται στη δημόσια τάξη.

Καταργείται η τρίτη παράγραφος του άρθρου 1388, που προστέθηκε με το άρθρο 28 του ν. 3719/2008 και έδωσε τη δυνατότητα στους συζύγους να χρησιμοποιούν, μετά από συμφωνία, ο καθένας τους το επώνυμο του άλλου και στις έννομες σχέσεις τους. Η τρίτη αυτή παράγραφος δικαίως κατακρίθηκε ότι καταστρατηγεί ουσιαστικά την αρχή της ισότητας των φύλων, επειδή, μολονότι η συμφωνία συνάπτεται τυπικά και από τα δύο φύλα, θα οδηγεί στην πράξη στις περισσότερες περιπτώσεις στην προσθήκη του ανδρικού επωνύμου, λόγω της σχετικής και γνωστής προϋστορίας του θέματος. Με την κατάργησή της παραμένει πλέον ως αναγκαστικού δικαίου και ανεξάρητος ο κανόνας (που είχε καθιερωθεί με το ν. 1329/1983 για την εφαρμογή της ισονομίας ανδρών και γυναικών) ότι και μετά το γάμο ο κάθε σύζυγος διατηρεί το επώνυμό του στις συγκεκριμένες σχέσεις.

Το άρθρο 1400 για την αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα υφίσταται τις εξής τροποποιήσεις: Πρώτον, αντικαθίσταται η λέξη «συμβολή» με τη λέξη «αξίωση» ως περιεχόμενο του τεκμηρίου του ενός τρίτου (στον τεκμαρτό υπολογισμό), ορίζεται δηλαδή πως «τεκμαίρεται ότι η αξίωση αυτή ανέρχεται στο ένα τρίτο της αύξησης». Με τη συγκεκριμένη αλλαγή καθίσταται σαφές ότι το τεκμήριο καλύπτει όχι μόνο το ποσοστό, αλλά και το ίδιο το δικαίωμα (όπως ήταν πάντως και η κρατούσα ερμηνευτική άποψη), με πρακτική συνέπεια να αποσαφηνίζεται τι πρέπει να περιλαμβάνεται στη σχετική αγωγή, ώστε αυτή να μην είναι αόριστη. Και βέβαια, αν ο εναγόμενος θεωρεί ότι η συμβολή του δικαιούχου στην επαύξηση της περιουσίας του είναι μικρότερη του ενός τρίτου, οφείλει αυτός, δηλαδή ο εναγόμενος, να το αποδείξει (ΚΠολΔ 338§2).

Δεύτερον, στα στοιχεία για τα οποία ορίζεται ρητά ότι δεν υπολογίζονται στην περιουσιακή επαύξηση, προστίθεται και η γονική παροχή, προς άρση των σχετικών

ερμηνευτικών αμφισβητήσεων ως προς το ποσό της που ανταποκρίνεται στο επιβαλλόμενο από τις περιστάσεις μέτρο.

Τρίτον, καταργείται η τριετία της διάστασης που απαιτείται ως προϋπόθεση για τη γέννηση της αξίωσης συμμετοχής στα αποκτήματα. Το σκεπτικό είναι διπλό: Κατά πρώτο λόγο, η ισχύουσα μέχρι τώρα τριετία της διάστασης συμβάδιζε -αποτελώντας ένα μικρότερο της χρονικό διάστημα- με την τετραετία της ως λόγο διαζυγίου, δηλαδή οριστικής αποσύνδεσης από το γάμο. Τώρα που στο διαζύγιο μπορεί να μας οδηγήσει η διετής μόνο διάσταση (άρθρο 14 ν. 3719/2008), είναι λογικό να μη χρειάζεται τριετής διάσταση ως όρος για τη γέννηση της αξίωσης συμμετοχής στα αποκτήματα. Βέβαια με αυτό μόνο το σκέλος του σκεπτικού, θα μπορούσε να προβλεφθεί ως προϋπόθεση για τη γέννηση της αξίωσης συμμετοχής στα αποκτήματα η ετήσια λ.χ. διάσταση, τελικά όμως η Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή ομόφωνα αποφάσισε να μη χρειάζεται καν το ένα έτος διάστασης και να αρκεί ως προϋπόθεση αυτή η ίδια η διάσταση, καθώς θεώρησε βαρύνον το εξής δεύτερο σκέλος του σκεπτικού της: Ότι με την καθιέρωση ως χρόνου γέννησης της αξίωσης την έναρξη της διάστασης προστατεύεται ο δικαιούχος της αξίωσης από τον κίνδυνο της εκποίησης των περιουσιακών στοιχείων του υποχρέου, καθώς με το ως σήμερα ισχύον δίκαιο ο υπόχρεος έχει μετά την έναρξη της διάστασης τρία ολόκληρα χρόνια στη διάθεσή του προκειμένου να εκποιήσει τα περιουσιακά του στοιχεία και να εκμηδενίσει την αξίωση του δικαιούχου. Με τη μετάθεση, εξάλλου, του χρόνου της γέννησης της αξίωσης στο χρονικό σημείο της έναρξης της διάστασης επιλύονται, ή ορθότερα εξαφανίζονται, και τα υπόλοιπα γνωστά προβλήματα σχετικά με την προστασία της αξίωσης (κατά το ισχύον ως τώρα δίκαιο), όπως το πρόβλημα του χρόνου

υπολογισμού της τελικής περιουσίας του υποχρέου ή το μείζον πρόβλημα των ασφαλιστικών μέτρων.

Πάντως, και επειδή υπάρχουν και οι περιπτώσεις της ανατροπής του γάμου με δικαστική απόφαση, όπου είναι αναπόφευκτο να μεσολαβεί επικίνδυνο για το δικαιούχο χρονικό διάστημα ανάμεσα στην άσκηση της αγωγής και το αμετάκλητο της απόφασης που σηματοδοτεί τη γέννηση της αξίωσης, στο άρθρο 1400 προστίθεται, ως τέταρτη τροποποίηση, και η εξής διάταξη: Ορίζεται ρητά ότι χρόνος υπολογισμού της τελικής περιουσίας είναι αυτός της άσκησης της αγωγής λύσης ή ακύρωσης του γάμου ή της αίτησης για κήρυξη του ενός συζύγου σε αφάνεια (αν αυτή στοιχειοθετεί το λόγο διαζυγίου) ή της έναρξης της διάστασης των συζύγων (έτσι κι αλλιώς ο τελευταίος είναι και χρόνος γέννησης της αξίωσης). Τέλος, στο άρθρο 1402 ορίζεται επίσης ρητά ότι, εφόσον επίκειται κίνδυνος για την ικανοποίηση της αξίωσης, μπορούν να διαταχθούν ασφαλιστικά μέτρα κατά τις γενικές διατάξεις ακόμη και πριν από τη διακοπή της συμβίωσης. Προστίθεται μάλιστα στη συνέχεια και η ρητή πρόβλεψη ότι, προκειμένου για τα ασφαλιστικά μέτρα, στις περιπτώσεις όπου από το νόμο τίθεται προθεσμία για την άσκηση της κύριας αγωγής (βλ. λ.χ. τα άρθρα 693§1 και 715§5 ΚΠολΔ), αυτή ορίζεται σε τριάντα ημέρες από τη γέννηση της αξίωσης.

Στο άρθρο 1416, το οποίο προβλέπει την εφαρμογή των διατάξεων για τις συζυγικές σχέσεις ανεξάρτητα από τη θρησκεία ή το δόγμα των συζύγων, ή από τον τύπο του γάμου τους, διαγράφεται η επιφύλαξη «εφόσον δεν ορίζεται διαφορετικά». Η διαγραφή καθίσταται απαραίτητη μετά την κατάργηση της σαρία για τους Έλληνες μουσουλμάνους, με συνέπεια οι οικογενειακές και κληρονομικές σχέσεις των Ελλήνων υπηκόων όλων πλέον των θρησκευτικών μειονοτήτων να διέπονται από το κοινό δίκαιο, χωρίς να ορίζεται κάπου διαφορετικά στο νόμο.

Με δεδομένο ότι το ιδιωτικό συμφωνητικό για τη ρύθμιση της επιμέλειας και της επικοινωνίας με τα τέκνα κατά το άρθρο 1441§3 απλώς επικυρώνεται με την απόφαση του συναινετικού διαζυγίου και δεν αποτελεί τμήμα της ώστε να αποκτά εκτελεσιότητα, κάτι που συνιστά μειονέκτημα όταν το συμφωνητικό ρυθμίζει και τη διατροφή (όπως μπορεί να συμβαίνει), το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 1441§3 τροποποιείται και ορίζεται ότι η σχετική συμφωνία των συζύγων επικυρώνεται από το δικαστήριο και αποτελεί τμήμα της δικαστικής απόφασης, η οποία κηρύσσεται προσωρινά εκτελεστή ως προς τις καταψηφιστικές διατάξεις της.

Στο άρθρο 1455 γίνεται τροποποίηση στο θέμα του ανώτατου ορίου της ηλικίας των προσώπων που προσφεύγουν στην υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, έτσι ώστε να αίρονται οι επιφυλάξεις της αντισυνταγματικότητας που δημιουργούνται από τον ισχύοντα συνδυασμό του άρθρου αυτού με το άρθρο 4 του ν. 3305/2005, κατά τον οποίο οι γυναίκες πρέπει να είναι κάτω των πενήντα ετών, ενώ οι άνδρες αρκεί να έχουν την ηλικία φυσικής ικανότητας αναπαραγωγής. Στο νέο δεύτερο εδάφιο, λοιπόν, του άρθρου 1455 (που αντικαθιστά το παλιό) προβλέπεται ως ενιαίο ανώτατο όριο ηλικίας και για τα δύο φύλα το πενήντα πέμπτο έτος. Η ρύθμιση πάντως αυτή αφορά μόνο το ενδιαφερόμενο ζευγάρι, και όχι και την παρένθετη μητέρα, για την οποία δεν τίθεται ανώτατο όριο ηλικίας.

Στο άρθρο 1505 αντικαθίσταται η αντισυνταγματική ρύθμιση της τρίτης παραγράφου, κατά την οποία, σε περίπτωση έλλειψης σχετικής συμφωνίας των γονέων, το τέκνο παίρνει το επώνυμο του πατέρα του. Η διάταξη που εισάγεται έχει περιεχόμενο ίδιο με αυτό του άρθρου για τα παιδιά που γεννιούνται σε σύμφωνο συμβίωσης (άρθρο 9 ν. 3719/2008), δηλαδή ορίζεται ότι το τέκνο θα έχει στην περίπτωση αυτή σύνθετο επώνυμο, ενώ προστίθεται και μια

επιπλέον ρύθμιση με την οποία διευκρινίζεται τίνος γονέα το επώνυμο θα προηγείται στο σύνθετο επώνυμο που θα έχει το τέκνο: θα πρόκειται για το γονέα του οποίου το επώνυμο αρχίζει με γράμμα που προηγείται στο αλφάβητο. Επίσης ορίζεται ότι, αν το επώνυμο του ενός ή και των δύο γονέων είναι σύνθετο, το επώνυμο του τέκνου θα σχηματιστεί με το πρώτο από τα δύο επώνυμα.

Στο άρθρο 1511, και συγκεκριμένα στη διάταξη όπου απαριθμούνται τα χαρακτηριστικά και οι ιδιότητες (λ.χ. το φύλο, η θρησκεία, η φυλή, η γλώσσα) εξαιτίας των οποίων δεν θα πρέπει να γίνονται διακρίσεις στις δικαστικές αποφάσεις σχετικά με την άσκηση της γονικής μέριμνας, προστίθεται ως τέτοιο χαρακτηριστικό και ο γενετήσιος προσανατολισμός. Η προσθήκη αυτή εναρμονίζεται με την όλη κατεύθυνση του Σχεδίου Νόμου για την ισονομία και το σεβασμό των ατόμων ανεξάρτητα από τις σεξουαλικές τους επιλογές, όπως η κατεύθυνση αυτή εκφράζεται και -κατεξοχήν- στο μείζον ζήτημα της επέκτασης του συμφώνου συμβίωσης και στα ομόφυλα ζευγάρια.

Στο άρθρο 1513 τροποποιείται το πρώτο εδάφιο της πρώτης παραγράφου, έτσι ώστε να αποσαφηνίζεται πλέον και στο νόμο αυτό που είναι η κρατούσα, αλλά όχι και η μοναδική ερμηνευτική άποψη ως τώρα: ότι, δηλαδή, μετά την ανατροπή του γάμου και ως προς το θέμα της άσκησης της γονικής μέριμνας των παιδιών τους, η προσφυγή των γονέων στο δικαστήριο δεν είναι υποχρεωτική και ότι, αν συμφωνούν να εξακολουθήσουν να ασκούν τη γονική μέριμνα από κοινού, αυτή θα εξακολουθήσει πράγματι να ασκείται και από τους δύο γονείς κατά το άρθρο 1510§1 εδ. 1. Ορίζεται, λοιπόν, στο τροποποιημένο αυτό πρώτο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του άρθρου 1513 ότι, μετά τη λύση ή την ακύρωση του γάμου, η άσκηση της γονικής μέριμνας ρυθμίζεται από το δικαστήριο εφόσον ζουν και οι δυο

γονείς και δεν συμφωνούν να εξακολουθήσουν την άσκηση της γονικής μέριμνας από κοινού.

Από το άρθρο 1515 διαγράφονται οι λέξεις «που όμως την ασκεί αν υπάρχει συμφωνία των γονέων κατά το άρθρο 1513 ή» (στο δεύτερο εδάφιο της πρώτης παραγράφου), καθώς και οι λέξεις «εκτός αν υπάρχει συμφωνία των γονέων κατά το άρθρο 1513 (στο πρώτο εδάφιο της τρίτης παραγράφου). Οι λέξεις αυτές, οι οποίες είχαν προστεθεί ενόψει προηγούμενης τροποποίησης, που είχε απλώς προταθεί αλλά δεν έγινε τελικά νόμος, εκ παραδρομής παρεισέφρησαν στο κείμενο του Αστικού Κώδικα μέσω του άρθρου 15 του νόμου 3719/2008, που περιλήφθηκε στο νόμο αυτόν επίσης εκ παραδρομής.

Το ισχύον έως τώρα άρθρο 1516, για την κατεξαίρεση άσκηση της γονικής μέριμνας από τον ένα μόνο γονέα, ομόφωνα και ανέκαθεν σχολιάζεται αρνητικά ως προς τη στριφνή διατύπωση του τελευταίου εδαφίου του για την άσκηση της αξίωσης διατροφής του τέκνου, που είναι άλλωστε και λαθεμένη, στο μέτρο που αναφέρεται και στην περίπτωση όπου κανείς γονέας δεν έχει την επιμέλεια του παιδιού· το τελευταίο *de jure*, δηλαδή ως νομική κατάσταση, είναι αδύνατο να υπάρξει. Προκρίνεται, λοιπόν, στο Νομοχέδιο μια άλλη απλούστερη και σκοπιμότερη διατύπωση, σύμφωνα με την οποία ο καθένας από τους δύο γονείς μπορεί να εκπροσωπεί τον ανήλικο για τις αξιώσεις διατροφής του κατά του άλλου γονέα και, γενικότερα, κατά οποιουδήποτε υποχρέου, με μοναδική προϋπόθεση ότι αυτός που εκπροσωπεί το τέκνο ασκεί πάντως ο ίδιος (ή και ο ίδιος) τη γονική μέριμνα, δηλαδή η άσκηση αυτή δεν του έχει με οποιονδήποτε τρόπο αφαιρεθεί.

Με δεδομένη την παιδαγωγική λειτουργία της δεύτερης και της τρίτης παραγράφου του άρθρου 1518, ως συνόλου ρυθμίσεων κατευθυντήριων της συμπεριφοράς των γονέων, και ενόψει της σημασίας της δυνατότητας της

επαφής του τέκνου προς όλα τα μέλη της οικογένειάς του, προστίθεται στο άρθρο 1518 πέμπτη παράγραφος, όπου ορίζεται ότι καθένας από τους γονείς υποχρεούται να διαφυλάσσει και να ενισχύει τη σχέση του τέκνου με τον άλλο γονέα του, τους αδελφούς του και την οικογένεια του άλλου γονέα, ιδίως όταν οι γονείς δεν ζουν μαζί ή ο άλλος γονέας έχει αποβιώσει. Η προσθήκη της ρύθμισης αυτής κρίθηκε σκόπιμη, επειδή είναι συχνές οι αντίθετες προς τα παραπάνω συμπεριφορές του γονέα που δεν ζει μαζί με τον άλλον, αλλά και επειδή από την προσθήκη προκύπτει πλέον με σαφήνεια ότι στις περιπτώσεις αυτές υπάρχει από μέρους του κακή άσκηση της γονικής μέριμνας.

Σε παρόμοια λογική υπακούει, εξάλλου, και η προσθήκη δεύτερης παραγράφου στο άρθρο 1520, κατά την οποία αυτός που διαμένει με το τέκνο οφείλει να εξασφαλίζει την επικοινωνία του γονέα που ζει χωριστά με κάθε τρόπο, εκτός αν συντρέχουν ειδικοί λόγοι που επιβάλλουν τον αποκλεισμό της. Ο σημαντικότερος λόγος πάντως που προστίθεται αυτή η διάταξη είναι ο εξής: Ότι η καθιέρωση της υποχρέωσης του γονέα ή του τρίτου που μένει με το παιδί να εξασφαλίζει, και όχι απλώς να ανέχεται, την επικοινωνία του γονέα που δεν μένει μαζί του, αποτελεί προαπαιτούμενο για τη συνακόλουθη τροποποίηση (που γίνεται με το παρόν Σχέδιο) και του άρθρου 950§2 ΚΠολΔ ως προς την εκτέλεση των αποφάσεων της επικοινωνίας, όπως διεξοδικά αναλύεται παρακάτω, στις παρατηρήσεις γι' αυτό άρθρο.

Σχετική είναι, τέλος, και η προσθήκη δεύτερου εδαφίου στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 1532. Στο εδάφιο αυτό ορίζεται ότι κακή άσκηση της γονικής μέριμνας συνιστούν ιδίως η μη τήρηση των όρων της δικαστικής απόφασης ή της συμφωνίας σχετικά με την επικοινωνία του άλλου γονέα, ή η κακόβουλη άρνηση του γονέα να καταβάλλει τη διατροφή που επιδικάστηκε στο τέκνο από το δικαστήριο.

Και με αυτή τη ρύθμιση, που προκύπτει βέβαια ως τώρα και από την ερμηνεία, επιδιώκεται ο ίδιος σκοπός: Να εξαρθούν ρητά στο νόμο ως περιπτώσεις κακής άσκησης της γονικής μέριμνας οι συγκεκριμένες συνήθειες παραβάσεις των γονικών καθηκόντων, οι οποίες, αν και τις περισσότερες φορές πηγάζουν από την έχθρα προς τον άλλο γονέα, είναι ιδιαίτερα βλαπτικές για το παιδί.

Ερμηνευτικά γίνεται ήδη δεκτή και η προσθήκη στο επόμενο άρθρο 1546, που αφορά την υιοθεσία από έγγαμο. Το άρθρο ορίζει μέχρι τώρα ότι ο έγγαμος δεν μπορεί να υιοθετήσει χωρίς τη συναίνεση του συζύγου του, και στο Σχέδιο Νόμου προστίθεται ότι η συναίνεση του συζύγου χρειάζεται και όταν υιοθετείται έγγαμος, αφού και σ' αυτή την περίπτωση η υιοθεσία συνεπάγεται σημαντικές αλλαγές στις καθημερινές σχέσεις και, γενικότερα, στη ζωή και των δύο συζύγων. Θα πρέπει πάντως να παρατηρηθεί ότι η περίπτωση να υιοθετείται έγγαμος ανήλικος είναι σπάνια, αφού η νόμιμη ηλικία γάμου ταυτίζεται με τη νόμιμη ηλικία ενηλικίωσης, και προφανώς θα πρόκειται για περίπτωση υιοθεσίας προσώπου που έχει ήδη παντρευτεί ως ανήλικο με άδεια του δικαστηρίου (άρθρο 1350§2 εδ. 2 ΑΚ).

Στο άρθρο 1550§2 διαγράφεται η φράση «αν ο ανήλικος προστατεύεται από αρμόδια κοινωνική υπηρεσία ή οργάνωση», που αποτελεί ως τώρα προϋπόθεση για να είναι δυνατή η υιοθεσία όταν ο φυσικός γονέας που συναινεί δεν γνωρίζει το πρόσωπο του υποψήφιου θετού γονέα. Η κατάργηση στηρίζεται στη διαπίστωση ότι όλες σχεδόν οι ιδιωτικές υιοθεσίες είναι μυστικές, δηλαδή οι φυσικοί και οι θετοί γονείς δεν γνωρίζονται μεταξύ τους και όταν ακόμη η υιοθεσία δεν γίνεται μέσω ιδρύματος. Αφού λοιπόν συμβαίνει αυτό, και προκειμένου να μην είναι άκυρη μια τέτοια υιοθεσία, είναι σκόπιμη η απάλειψη της προϋπόθεσης της προστασίας του παιδιού από ίδρυμα, έτσι ώστε στο εξής σε όλες ανεξαιρέτως τις υιοθεσίες να επιτρέπεται οι

φυσικοί γονείς να μη γνωρίζουν το πρόσωπο του υποψήφιου θετού γονέα.

Στο άρθρο 1552§1γ, για τη δικαστική αναπλήρωση της συναίνεσης των φυσικών γονέων στην υιοθεσία, διαγράφονται οι λέξεις «είτε πριν είτε μετά την παροχή της γενικής εξουσιοδότησης του άρθρου 1554», επειδή πρόκειται για μια προσθήκη που έγινε αδικαιολόγητα και κακότεχνα με το άρθρο 16 του ν. 3719/2008, δηλαδή για μια προσθήκη που μάλλον συσκοτίζει παρά διευκρινίζει αυτό που συνάγεται και χωρίς αυτήν: ότι οι γονείς πρέπει να έχουν άγνωστη διαμονή κατά το χρόνο που επιβάλλεται να δηλωθεί η συναίνεση. Επίσης, στο άρθρο 1552§1 εδ. 2, όπου ορίζονται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες το δικαστήριο αναπληρώνει τη συναίνεση του ενός μόνο γονέα, διαγράφεται η περίπτωση β', δηλαδή η περίπτωση που ο ένας μόνο γονέας έχει εκπέσει από τη γονική μέριμνα ή βρίσκεται σε καθεστώς στερητικής δικαστικής συμπαράστασης, επειδή για την περίπτωση αυτή ήδη προβλέπεται στο ειδικότερο άρθρο 1550§1 εδ. 1 ότι αρκεί να συναινεί ο ένας μόνο γονέας, που δεν έχει το πρόβλημα.

Η διάταξη του ισχύοντος άρθρου 1554, για τη γενική εξουσιοδότηση των φυσικών γονέων για τη μελλοντική υιοθεσία του παιδιού τους, προβλέπει ότι η εξουσιοδότηση αυτή δίνεται στο δικαστήριο, στην πράξη όμως αυτό δεν γίνεται και η εξουσιοδότηση δίνεται στις κοινωνικές υπηρεσίες, που προσκομίζουν αυτές στο δικαστήριο το σχετικό έγγραφο. Στο Νομοσχέδιο η πρακτική αυτή νομιμοποιείται, δηλαδή το άρθρο 1554 τροποποιείται και ορίζεται πλέον ότι οι γονείς ή ο επίτροπος μπορούν να δίνουν την εξουσιοδότηση, με δήλωσή τους βέβαιης χρονολογίας, στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία ή την αναγνωρισμένη κοινωνική οργάνωση που περιθάλπουν τον ανήλικο, και μόνο σ' αυτές. Αντίθετα, η ανάκληση της εξουσιοδότησης μπορεί να απευθύνεται, κατά το Σχέδιο,

είτε προς την κοινωνική υπηρεσία είτε προς το δικαστήριο, δηλαδή, για λόγους προστασίας του φυσικού γονέα απέναντι στο ενδεχόμενο της απόκρυψης της ανάκλησης από την υπηρεσία, ορίζεται ότι ειδικά η ανάκληση μπορεί να γίνεται και με δήλωση προς το δικαστήριο, που μετά θα την κοινοποιεί στην κοινωνική υπηρεσία (για την αρμοδιότητα του δικαστηρίου βλ. παρακάτω, στις παρατηρήσεις για το άρθρο 800 ΚΠολΔ).

Στο άρθρο 1571 γίνονται δύο τροποποιήσεις: Πρώτον, στις παραπεμπόμενες περιπτώσεις του άρθρου 1840 προστίθεται και η περίπτωση 4 (δηλαδή οι αριθμοί «1, 2 και 3» του μέχρι τώρα δικαίου αντικαθίστανται με τους αριθμούς «1 έως 4»), με το σκεπτικό ότι η κακόβουλη αθέτηση της από το νόμο υποχρέωσης διατροφής (περίπτωση 4) αδικαιολόγητα είχε παραλειφθεί από τον προηγούμενο νομοθέτη ως λόγος αποκλήρωσης που μπορεί να οδηγήσει στη δικαστική λύση της υιοθεσίας. Και, δεύτερον, μετά το σημείο όπου ορίζεται ως λόγος λύσης της υιοθεσίας –πέρα από την έκπτωση ή την αφαίρεση της άσκησης της γονικής μέριμνας από το θετό γονέα– η ύπαρξη λόγου αποκλήρωσης του θετού τέκνου για μια από τις περιπτώσεις 1 έως 4 του άρθρου 1840, προστίθεται ως λόγος λύσης της υιοθεσίας και ο «λόγος αποκλήρωσης του θετού γονέα σύμφωνα με το άρθρο 1841» (δηλαδή μετά την τροποποίηση του άρθρου 1841 με το παρόν Νομοσχέδιο –την οποία βλ. παρακάτω– και πάλι για μια από τις περιπτώσεις 1 έως 4 του άρθρου 1840). Οι λέξεις αυτές επίσης είχαν παραλειφθεί από τον προηγούμενο νομοθέτη μάλλον από παραδρομή, αφού χωρίς αυτές δίνεται η εντύπωση ότι η λύση της υιοθεσίας για παράπτωμα του θετού γονέα μπορεί να ζητηθεί μόνο για λόγους που αφορούν την άσκηση της γονικής μέριμνας, δηλαδή όσο το παιδί είναι ακόμη ανήλικο, και αυτό δεν μπορεί να το θέλει ο νομοθέτης.

Το άρθρο 1579 για την υιοθεσία ενηλίκου τροποποιείται ριζικά, και ορίζεται πλέον ότι η υιοθεσία ενηλίκου επιτρέπεται μόνο όταν αυτός που υιοθετεί είναι σύζυγος ή συντροφος σε σύμφωνο συμβίωσης του γονέα του υιοθετουμένου ή αν υπήρξε ανάδοχος γονέας του τουλάχιστον για ένα έτος. Στην τελευταία περίπτωση επιτρέπεται να υιοθετηθεί το ίδιο πρόσωπο από δύο συζύγους ή συντρόφους σε σύμφωνο συμβίωσης.

Είναι, λοιπόν, φανερό ότι ως προς την υιοθεσία ενηλίκου γίνονται στο Σχέδιο οι εξής επιλογές: α) Καταργείται η δυνατότητα να υιοθετούν ενηλίκους οι συγγενείς που προβλέπονται στο ισχύον ως τώρα άρθρο 1579, οι οποίοι είχαν προστεθεί με τη μάλλον φωτογραφική διάταξη της τρίτης παραγράφου του άρθρου 25 του ν. 2915/2001. β) Ορίζεται ότι μπορούν να υιοθετούν τα πρόσωπα ή το πρόσωπο το οποίο τυχόν υπήρξε ανάδοχος του υιοθετουμένου κατά την ανηλικότητά του, εφόσον, με τη θέληση του τελευταίου να υιοθετηθεί ήδη ως ενήλικος από αυτό, αποδεικνύεται η συνέχιση του μεταξύ τους ουσιαστικού δεσμού που συνηγορεί υπέρ της τέλεσης μιας τέτοιας υιοθεσίας. Και γ), πέρα από τη δυνατότητα της υιοθεσίας ενηλίκου που είναι τέκνο του συζύγου αυτού που υιοθετεί, καθιερώνεται και η δυνατότητα της υιοθεσίας ενηλίκου που είναι τέκνο του συντρόφου από σύμφωνο συμβίωσης αυτού που υιοθετεί.

Δίνεται έτσι μια έμμεση, αλλά σαφής απάντηση στο πολυσυζητημένο και αμφιλεγόμενο -και διεθνώς- ζήτημα αν θα πρέπει να επιτρέπεται η υιοθεσία στα ομόφυλα ζευγάρια, και η απάντηση αυτή είναι ότι σε καμιά περίπτωση δεν επιτρέπεται πάντως η υιοθεσία ανήλικων παιδιών. Το μόνο που επιτρέπεται είναι η υιοθεσία των παιδιών που έχει τυχόν το άλλο μέρος του συμφώνου συμβίωσης, και μάλιστα η υιοθεσία επιτρέπεται μόνο μετά την ενηλικίωση των τέκνων. Δίνεται άρα η δυνατότητα το παιδί του ενός συντρόφου να

υιοθετηθεί και από τον άλλο και να επωφεληθεί συναισθηματικά και οικονομικά από τη σχέση και με άλλον ένα γονέα, αυτό γίνεται όμως μετά την ενηλικότητα, δηλαδή σε χρόνο που δεν χρειάζεται να συναινέσει ο άλλος φυσικός γονέας του τέκνου (που πιθανότατα θα αρνιόταν τη συναίνεσή του), και κυρίως σε χρόνο που ο υιοθετούμενος είναι ώριμος ώστε να εισέλθει με τη δική του και μόνο βούληση στο σχετικό νομικό δεσμό, εκτιμώντας ότι ο τελευταίος δεν θα συνεπάγεται γι' αυτόν οποιουσδήποτε κινδύνους. Η υιοθεσία του ενήλικου παιδιού του άλλου συντρόφου, και μόνο αυτή, ισχύει φυσικά ως δυνατότητα και για τα ετερόφυλα ζευγάρια που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης. Για τα τελευταία μπορεί να θεωρηθεί ίσως άδικο το να μην μπορούν να υιοθετούν και τα οποιαδήποτε ανήλικα παιδιά, όπως ακριβώς και οι σύζυγοι, πεποίθηση όμως της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής υπήρξε το ότι δεν θα έπρεπε στις διατάξεις του Σχεδίου να γίνεται διάκριση ανάμεσα στα ετερόφυλα και στα ομόφυλα ζευγάρια του συμφώνου συμβίωσης, με την ενδιάμεση άλλωστε σκέψη ότι για τα ετερόφυλα ζευγάρια που επιθυμούν να υιοθετήσουν ανήλικα παιδιά (ξένα ή παιδιά του άλλου) υπάρχει η δυνατότητα να το κάνουν, αν αποφασίσουν να αξιοποιήσουν μια άλλη δυνατότητα που έχουν μόνο αυτά: να συνάψουν προηγουμένως γάμο.

Σε ό,τι αφορά την υιοθεσία ενηλίκων, τροποποιείται και το άρθρο 1584, για τα αποτελέσματα της υιοθεσίας, έτσι ώστε αυτά να προσαρμόζονται στη νέα ρύθμιση του άρθρου 1579.

Τέλος, τροποποιείται το άρθρο 1841, που αφορά τους λόγους αποκλήρωσης υπέρ του κατιόντος, και συγκεκριμένα υπέρ του τέκνου εναντίον του γονέα του, επειδή πρόκειται για διάταξη που περιλαμβάνεται μεν στο βιβλίο του Κληρονομικού Δικαίου, βρίσκεται όμως σε πολύ στενή σχέση με το Οικογενειακό Δίκαιο: Κατά πρώτο λόγο,

οι ρυθμίσεις για τους λόγους αποκλήρωσης επηρεάζουν το ζήτημα της ελαττωμένης διατροφής (ΑΚ 1495), την οποία ακριβώς δικαιούνται όσοι υπέπεσαν απέναντι στον υπόχρεο σε παράπτωμα που δικαιολογεί την αποκλήρωσή τους. Και δεύτερο, και το κυριότερο, είναι ότι στο άρθρο 1841 παραπέμπει πλέον, μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 23 του παρόντος Νομοσχεδίου, το νέο άρθρο 1571 για τη δικαστική λύση της υιοθεσίας (βλ. παραπάνω). Κρίνεται, λοιπόν, σκόπιμη η τροποποίηση και του άρθρου 1841, και συγκεκριμένα προστίθεται στους λόγους αποκλήρωσης υπέρ του κατιόντος ο λόγος της περίπτωσης 2 του άρθρου 1840 εδ. 1, που είναι η με πρόθεση πρόκληση σωματικών κακώσεων στο διαθέτη ή στο σύζυγό του από τον οποίο κατάγεται ο δράστης. Ο λόγος αυτός στο μέχρι τώρα δίκαιο προβλέπεται μόνο ως λόγος υπέρ του ανιόντος, με τη δικαιολογία ότι οι σωματικές κακώσεις μπορούν να αποτελούν μέσο σωφρονισμού του παιδιού, έτσι ώστε το ίδιο να μην επιτρέπεται να τις επικαλεστεί για να αποκληρώσει το γονέα του. Η άποψη αυτή ήταν ήδη αναχρονιστική μετά τη μεταρρύθμιση του Οικογενειακού Δικαίου με τον παιδοκεντρικό νόμο 1329/1983, ενώ σήμερα έρχεται σε ευθεία αντίθεση και με τις διατάξεις του νόμου 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας (βλ. κυρίως τα άρθρα 2, 4, 6 του ν. 3500/2006). Με το παρόν Νομοσχέδιο δίνεται, λοιπόν, και στον κατιόντα η δυνατότητα να αποκληρώσει αυτός το γονέα του, αν ο τελευταίος προκάλεσε με πρόθεση σωματικές κακώσεις στον κατιόντα (ή στο σύζυγό του) που κατάγεται από το συγκεκριμένο γονέα.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ Ν. 3719/2008 ΓΙΑ ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΥΜΒΙΩΣΗΣ

Με τα άρθρα 27 έως 35 του Σχεδίου τροποποιούνται διατάξεις του ν. 3719/2008 για το σύμφωνο συμβίωσης.

Στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 1 του ν. 3719/2008 διαγράφεται η λέξη «ετερόφυλων», έτσι ώστε οι διατάξεις του νόμου αυτού να ισχύουν εφεξής και για τα ζευγάρια των ομοφύλων, σύμφωνα με όσα αναπτύχθηκαν διεξοδικά στο πρώτο γενικό μέρος της Εισηγητικής Έκθεσης (Α. Γενικές παρατηρήσεις). Με άλλες λέξεις, τα ζευγάρια των ομοφύλων μπορούν και αυτά να συνάπτουν σύμφωνο συμβίωσης, και εφαρμόζονται και σ' αυτά (με την επιφύλαξη της παρακάτω σχετικής παρατήρησης στο άρθρο 10§1 εδ. 1) οι διατάξεις του ν. 3719/2008.

Στο άρθρο 3§1 διαγράφονται οι λέξεις «ή περιουσιακής», δηλαδή ορίζεται ότι «την κατά το προηγούμενο άρθρο ακυρότητα του συμφώνου συμβίωσης μπορεί να επικαλεστεί, εκτός από τους συμβληθέντες, και όποιος προβάλλει έννομο συμφέρον οικογενειακής φύσης». Έτσι η διάταξη προσαρμόζεται σ' αυτό που έχει υποστηριχτεί και ερμηνευτικά, δηλαδή θα μπορεί να επικαλείται την ακυρότητα μόνο όποιος συνδέεται με το σύζυγο με οικογενειακό δεσμό και γι' αυτό έχει οικογενειακής φύσης έννομο συμφέρον, στο οποίο εννοείται ότι περιλαμβάνεται και το κληρονομικό, όχι όμως και το απλό περιουσιακό έννομο συμφέρον των προσώπων που δεν έχουν οικογενειακό σύνδεσμο, όπως λ.χ. ο ασφαλιστής.

Στο άρθρο 4§1γ καταργείται η ρύθμιση για την αυτοδίκαιη λύση του συμφώνου στην περίπτωση που ο ένας από τους συμβληθέντες παντρεύεται με τρίτον, για το λόγο ότι η αυτοδίκαιη, δηλαδή η αυτόματη και άνευ ετέρου, λύση του συμφώνου μέσω ενός μεταγενέστερου γάμου με τρίτον αποτελεί μια εντονότατη και απολύτως αποδοκιμαστέα έκφραση της ιδεολογίας της «κατωτερότητας» του συμφώνου σε σχέση με το γάμο. Και βέβαια το θέμα είναι κυρίως ιδεολογικό, επειδή το μέρος του συμφώνου έχει τη

δυνατότητα να λύσει το σύμφωνο με μονομερή συμβολαιογραφική πράξη και να παντρευτεί αμέσως στη συνέχεια, επιτυχαίνοντας και πάλι αυτό που θέλει. Είναι όμως άλλο αυτό, και άλλο το να παντρεύεται κανείς κατευθείαν με τρίτον και να λύνεται το σύμφωνο αυτοδικαίως.

Στο άρθρο 6 προστίθεται δεύτερη παράγραφος για τη ρύθμιση του θέματος της τύχης των αποκτημάτων στην περίπτωση της απλής ελεύθερης συμβίωσης (ένωσης) χωρίς σύμφωνο, και ορίζεται ότι στην περίπτωση αυτή η τύχη των περιουσιακών στοιχείων που έχουν αποκτηθεί μετά την έναρξη της συμβίωσης (αποκτήματα) κρίνεται κατά τις γενικές διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Η προσθήκη της διάταξης αυτής είναι απαραίτητη λόγω των αντιφατικών δικαστικών αποφάσεων που ανέκαθεν εκδίδονταν σχετικά, και ιδίως επειδή μετά το ν. 3719/2008 φαίνεται να διαμορφώνεται στη νομολογία η τάση να μην αποδίδονται τα αποκτήματα, στην απλή ελεύθερη ένωση, ούτε καν κατά τα άρθρα 904 επ. ΑΚ. Αυτή η άποψη είναι καταφανώς άδικη και αντίθετη με το γράμμα και το σκοπό των γενικών αυτών άρθρων. Επιβάλλεται, άρα, να τεθεί μια ρητή ρύθμιση, με περιεχόμενο που προκύπτει άλλωστε και από την ορθή ερμηνεία των διατάξεων για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό, και μάλιστα, ενόψει του ότι ενδεχομένως εκκρεμούν σχετικές υποθέσεις, ορίζεται επιπλέον ότι οι διατάξεις των άρθρων 904 επ. εφαρμόζονται και σε εκκρεμείς δίκες.

Το άρθρο 8§1 εδ. 1 του ν. 3719/2008 τροποποιείται ως εξής: «Το τέκνο που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του συμφώνου συμβίωσης ή μέσα σε τριακόσιες ημέρες από τη λύση, την αναγνώριση της ακυρότητας ή την ακύρωση του συμφώνου, τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα τον άνδρα με τον οποίο η μητέρα κατάρτισε το σύμφωνο». Η διατύπωση «μέσα σε τριακόσιες ημέρες» επιλέγεται για να υπάρξει ομοιομορφία με την αντίστοιχη διατύπωση του επόμενου

άρθρου 10§1. Εξάλλου, με την προσθήκη των λέξεων «ή την ακύρωση», το άρθρο 8§1 εδ. 1 εναρμονίζεται με το άρθρο 1465§1 ΑΚ για το τεκμήριο πατρότητας των σε γάμο γεννημένων παιδιών.

Στο άρθρο 9 προστίθεται, μετά το τέταρτο, νέο πέμπτο εδάφιο (και το παλιό πέμπτο γίνεται τώρα έκτο), όπου διευκρινίζεται ότι στο σύνθετο επώνυμο από τους δύο γονείς, που θα αποκτά το τέκνο αν οι γονείς του δεν έχουν κάνει σχετική συμφωνία, θα τίθεται ως πρώτο το επώνυμο με αρχικό γράμμα που προηγείται στην αλφαβητική σειρά. Αποτυπώνεται έτσι και στο νόμο η ερμηνεία που είχε υποδειχτεί για την κάλυψη του νομικού κενού του άρθρου 9 ως προς το ζήτημα τίνος γονέα το επώνυμο προηγείται στο σύνθετο επώνυμο που θα πάρει το παιδί.

Το άρθρο 10§1 εδ. 1, που εκ των πραγμάτων αφορά ετερόφυλα μόνο ζευγάρια, τροποποιείται ως εξής: «Η γονική μέριμνα τέκνου που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια συμφώνου συμβίωσης ή μέσα σε τριακόσιες ημέρες από τη λύση, την αναγνώριση της ακυρότητας ή την ακύρωση του συμφώνου, ανήκει στους δύο γονείς και ασκείται από κοινού». Προστίθενται δηλαδή οι λέξεις «ή την ακύρωση», και έτσι το άρθρο 10§1 εδ. 1 εναρμονίζεται (όπως ακριβώς και το πιο πάνω άρθρο 8§1 εδ. 1) με το άρθρο 1465§1 ΑΚ για το τεκμήριο πατρότητας των σε γάμο γεννημένων παιδιών.

Στο άρθρο 11 μεταβάλλονται τα ποσοστά της εξ αδιαθέτου κληρονομικής διαδοχής υπέρ του συντρόφου που επιζεί. Συγκεκριμένα, αν αυτός συντρέχει με κληρονόμους της πρώτης τάξης, το εξ αδιαθέτου κληρονομικό του δικαίωμα ανέρχεται στο ένα πέμπτο της κληρονομίας, αντί για το ένα έκτο που ορίζεται ως τώρα, και αν συντρέχει με κληρονόμους άλλων τάξεων, στο ένα δεύτερο, δηλαδή στο μισό της κληρονομίας, αντί για το ένα τρίτο που προβλέπεται ως τώρα. Το σκεπτικό είναι ότι το πρόσωπο που μοιράζεται τη ζωή του κληρονομούμενου, συνδεδεμένο μαζί

του με κοινές υποχρεώσεις και προσωπικά αισθήματα αγάπης και συντροφικότητας, αξίζει μετά το θάνατο του συντρόφου του μια ευνοϊκότερη οικονομική μεταχείριση από ό,τι οι συγγενείς του κληρονομούμενου, οι οποίοι πολλές φορές συνδέονται μαζί του με τυπικούς μόνο δεσμούς. Το τελευταίο δεν ισχύει, βέβαια, αν οι υπόλοιποι συγγενείς είναι τέκνα του κληρονομούμενου, είτε από το σύμφωνο συμβίωσης είτε από προηγούμενο σύμφωνο ή γάμο. Στην περίπτωση αυτή το εξ αδιαθέτου κληρονομικό δικαίωμα του συντρόφου που επιζεί αυξάνει μεν σε σχέση με την υπάρχουσα ρύθμιση του ν. 3719/2008, αλλά δεν εξομοιώνεται εντελώς με το αντίστοιχο ποσοστό του συζύγου (που συντρέχει με παιδιά και είναι το ένα τέταρτο), αν όμως ο σύντροφος συντρέχει με άλλους συγγενείς, το ποσοστό του ανέρχεται στο μισό της κληρονομίας, όπως ακριβώς συμβαίνει και προκειμένου για το σύζυγο.

Στο άρθρο 13 προστίθεται δεύτερη παράγραφος, η οποία προβλέπει την ανάλογη εφαρμογή ορισμένων διατάξεων, που αναφέρονται σε συζύγους, και στα μέρη του συμφώνου συμβίωσης. Με την προσθήκη αυτή επιδιώκεται κατά κύριο λόγο η εξάλειψη των πρακτικών προβλημάτων που συναντούν τα ζευγάρια του συμφώνου όταν συναλλάσσονται με φορείς και υπηρεσίες σε σχέση με νομικά ζητήματα που ρυθμίζονται ρητά προκειμένου για συζύγους, όχι όμως και προκειμένου για συντρόφους σε σύμφωνο συμβίωσης. Ας σημειωθεί ότι παρόμοια διάταξη υπήρχε και στο αρχικό Προσχέδιο του ν. 3719/2008, η οποία όμως δεν ψηφίστηκε τελικά και δεν πέρασε στο συγκεκριμένο νόμο. Σε ό,τι αφορά, άλλωστε, τη διάταξη του παρόντος Νομοσχεδίου, πρέπει να τονιστεί ότι αυτή προβλέπει την ανάλογη εφαρμογή σε ορισμένα μόνο θέματα, δηλαδή μόνο σε όσα αναφέρονται σε συζύγους στη μεταξύ τους σχέση, δηλαδή έχουν θεσπιστεί με βάση τη συζυγική ιδιότητα καθεαυτήν, και όχι και τη σχέση των συζύγων λ.χ. με τα παιδιά τους. Για παράδειγμα, το άρθρο

1667 ΑΚ, που ορίζει ποιοι κάνουν αίτηση για να υποβληθεί ο πάσχων σε δικαστική συμπαράσταση, συμπεριλαμβάνοντας και το σύζυγο του πάσχοντος, μπορεί να εφαρμόζεται αναλόγως και προκειμένου για το σύντροφό του σε σύμφωνο. Επίσης, από τους υπόλοιπους (ειδικούς) νόμους ανάλογη εφαρμογή επιδέχονται, κατά το άρθρο 13, μόνο οι διατάξεις του δημοσιοϋπαλληλικού, εργατικού, ασφαλιστικού, συνταξιοδοτικού και φορολογικού δικαίου που αφορούν συζύγους, και όχι και άλλες διατάξεις, που αφορούν λ.χ. την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας ή τη δυνατότητα εισόδου και διαμονής αλλοδαπών στην Ελλάδα. Ο περιορισμός αυτός ενδεχομένως να φαίνεται άδικος, εξηγείται όμως από το φόβο μήπως η απεριόριστη ανάλογη εφαρμογή όλων ανεξαιρέτως των διατάξεων που αφορούν συζύγους, οδηγήσει σε κάποιες καταστρατηγήσεις και, σε τελευταία ανάλυση, δημιουργήσει άλλα και περισσότερα προβλήματα από αυτά που επιδιώκεται να λυθούν. Τέλος, είναι αυτονόητο ότι η νέα αυτή διάταξη του άρθρου 13 δεν εμποδίζει νομοθέτες άλλων Κωδίκων, όπως λ.χ. του Ποινικού, ή άλλων νόμων που δεν περιλαμβάνονται στις κατηγορίες του άρθρου 13, να προσθέσουν και αυτοί στους νόμους που συντάσσουν παρόμοια δυνατότητα ανάλογης εφαρμογής ή και ρυθμίσεις που αφορούν ευθέως συντρόφους σε σύμφωνο, εφόσον κρίνουν ότι αυτό επιβάλλεται σε κάποιες περιπτώσεις.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΘΕΣΠΙΣΗ, ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΣΥΝΑΦΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

Με τα άρθρα 36 έως 39 του Σχεδίου θεσπίζονται, τροποποιούνται ή καταργούνται συναφείς διατάξεις που βρίσκονται ή σχετίζονται με άλλους νόμους εκτός από τον Αστικό Κώδικα και το ν. 3719/2008.

Με το άρθρο 36 του Νομοσχεδίου ορίζεται ότι οι οικογενειακές και κληρονομικές σχέσεις των Ελλήνων μουσουλμάνων διέπονται εφεξής από το κοινό δίκαιο, και καταργούνται όλες οι διατάξεις τις οποίες επικαλούνται οι απόψεις που υποστηρίζουν την εφαρμογή της σαρία σε Έλληνες πολίτες. Επίσης ορίζεται ότι οι σχετικές υποθέσεις εκδικάζονται από τα κοινά δικαστήρια, και έτσι καταργείται η δικαστική αρμοδιότητα του μουφτή, που παραμένει στο εξής θρησκευτικός απλώς ηγέτης των Ελλήνων μουσουλμάνων. Τέλος, για την περίπτωση των διαφορών που τυχόν εκκρεμούν προς επικύρωση στα ελληνικά δικαστήρια, προβλέπεται ότι αυτές καταργούνται, έτσι ώστε και αυτές ακόμη να χρειάζεται να εισαχθούν πλέον στα ελληνικά δικαστήρια και να εκδικαστούν κατά το κοινό δίκαιο· με άλλα λόγια, λαβαίνεται πρόνοια ώστε να αποφευχθεί και γι' αυτές ακόμη η εφαρμογή των προδήλως αντισυνταγματικών διατάξεων του θρησκευτικού μουσουλμανικού δικαίου.

Σε ό,τι αφορά την υιοθεσία ανηλίκων, με το άρθρο 37 του Σχεδίου τροποποιείται το άρθρο 7§2 του ν. 2447/1996, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται ένας έλεγχος των συνθηκών της παράδοσης των παιδιών με σκοπό την υιοθεσία τους. Τα παιδιά αυτά, ιδίως στις ιδιωτικές υιοθεσίες, παραδίδονται συνήθως μόλις γεννηθούν στους υποψήφιους θετούς γονείς και παραμένουν εκεί χωρίς κανέναν έλεγχο ωστόσο ολοκληρωθεί η υιοθεσία, αφού μάλιστα η παράλειψη της σχετικής ανακοίνωσης στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία κατά το ισχύον έως τώρα άρθρο 7§2 δεν συνεπάγεται καμιά κύρωση και το συγκεκριμένο άρθρο δεν εφαρμόζεται ποτέ. Αυτό δεν είναι σωστό, και είναι χαρακτηριστικό ότι στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την υιοθεσία παιδιών του 2008 ορίζεται, στο άρθρο 10§5, ότι πριν παραδοθεί το παιδί στη φροντίδα του υποψήφιου θετού γονέα πρέπει να γίνεται έρευνα κάποιων στοιχείων, με συνέπεια, αν δεν προηγηθεί η έρευνα, τη ματαίωση της υιοθεσίας.

Προκειμένου, λοιπόν, να διενεργείται και στη χώρα μας ένας τέτοιος έλεγχος, η απλή ανακοίνωση της υιοθεσίας στην κοινωνική υπηρεσία αντικαθίσταται στο νέο άρθρο 7§2 του ν. 2447/1996 με την υποχρεωτική -πριν από την τοποθέτηση του παιδιού- διενέργεια έρευνας από την αρμόδια κοινωνική υπηρεσία ή οργάνωση αναφορικά με την ικανότητα και την καταλληλότητα του υποψήφιου θετού γονέα, τις περιστάσεις και τα κίνητρα των εμπλεκόμενων προσώπων, και την προσφορότητα της τοποθέτησης του παιδιού στη φροντίδα του υποψήφιου θετού γονέα. Όταν, μάλιστα, για την υιοθεσία δεν μεσολαβεί ίδρυμα και οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος έρχονται σε απευθείας συνεννόηση με τους υποψήφιους θετούς γονείς, οφείλουν είτε αυτοί είτε οι υποψήφιοι θετοί γονείς, πριν από την παράδοση του παιδιού, να υποβάλουν αίτηση στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία, προκειμένου να διεξαχθεί η σχετική κοινωνική έρευνα. Και, αν δεν υποβληθεί η σχετική αίτηση, αποκλείεται η συνέχιση της διαδικασίας.

Τροποποίηση επέρχεται, με το άρθρο 38 του Σχεδίου, και στο άρθρο 7§3 του ν. 2447/1996, στο οποίο προστίθεται πρόβλεψη για παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης και πλήρους πληροφόρησης σχετικά με το αντικείμενο της συναίνεσης και τις συνέπειες της υιοθεσίας στο πρόσωπο που θα συναινέσει στην υιοθεσία η οποία αποτελεί το αντικείμενο της κοινωνικής έρευνας. Και εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι παρόμοια πρόβλεψη υπάρχει και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση του 2008 (άρθρο 5§2).

Σε ό,τι αφορά την ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή με το άρθρο 39 του Σχεδίου τροποποιείται το άρθρο 4§1 του ν. 3305/2005 ειδικά ως προς το ανώτατο όριο ηλικίας όσων προσφεύγουν σ' αυτήν και καθιερώνεται ως ανώτατο όριο και για τα δύο φύλα το πεντηκοστό πέμπτο έτος. Η τροποποίηση γίνεται προκειμένου να εναρμονιστεί το άρθρο 4§1 με τους ορισμούς του νέου άρθρου 1455 ΑΚ,

και μάλιστα παρατηρείται ότι στο πρώτο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του άρθρου 4 το άρθρο 1455 επαναλαμβάνεται αυτολεξεί όχι μόνο ως προς το δεύτερο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του, που έχει τροποποιηθεί στο Σχέδιο Νόμου (βλ. παραπάνω), αλλά και ως προς το πρώτο εδάφιο της πρώτης παραγράφου. Το σκεπτικό αυτής της επανάληψης είναι ότι οι γιατροί προσφεύγουν αποκλειστικά στο ν. 3305/2005 και αγνοούν τον Αστικό Κώδικα· σκόπιμο είναι, λοιπόν, να έχουν μια ολοκληρωμένη εικόνα ως προς το πότε επιτρέπεται η ιατρική υποβοήθηση, όταν διαβάζουν το ν. 3305/2005. Και εδώ ισχύει, άλλωστε, αυτό που διευκρινίστηκε σε σχέση με το άρθρο 1455: ότι το ανώτατο όριο ηλικίας δεν αφορά την παρένθετη μητέρα, για την οποία δεν μπαίνει τέτοιο όριο.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Με τα άρθρα 40 έως 46 του Σχεδίου ρυθμίζονται ζητήματα του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

Στο πρώτο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του άρθρου 619 ΚΠολΔ, που ρυθμίζει την παθητική νομιμοποίηση στη δίκη προσβολής της πατρότητας, προστίθεται μια τέταρτη περίπτωση που αφορά την παθητική νομιμοποίηση όταν την αγωγή προσβολής της πατρότητας ασκεί ο άνδρας με τον οποίο η μητέρα, βρισκόμενη σε διάσταση με το σύζυγό της, είχε μόνιμη σχέση με σαρκική συνάφεια κατά το κρίσιμο διάστημα της σύλληψης. Ο άνδρας αυτός προστέθηκε στο άρθρο 1469 ΑΚ ως ενάγων στη σχετική δίκη με το άρθρο 19§1α του ν. 2521/1997, ο νομοθέτης όμως του τελευταίου αυτού νόμου παρέλειψε να κάνει την αντίστοιχη προσθήκη και για την παθητική νομιμοποίηση, με συνέπεια να γίνεται έως τώρα ερμηνευτικά απλώς δεκτό ότι εναγόμενοι θα πρέπει να είναι στην περίπτωση αυτή το τέκνο και οι δύο σύζυγοι.

Η ερμηνεία αυτή με το παρόν Σχέδιο κατοχυρώνεται και νομοθετικά· προβλέπεται, λοιπόν, σ' αυτό ρητά ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση η αγωγή απευθύνεται κατά του τέκνου ή του ειδικού επιτρόπου του, της μητέρας και του συζύγου της.

Σε ό,τι αφορά το άρθρο 681Γ' ΚΠολΔ, για τις δίκες γονικής μέριμνας και επικοινωνίας, και ειδικότερα ως προς την επικοινωνία του δικαστή με τον ανήλικο, παρητηρείται ότι η επικοινωνία του δικαστή με το παιδί στην πράξη πολλές φορές παραλείπεται. Η παράλειψη αυτή αποδίδεται κατά κανόνα, ειδικά στα μικρής ηλικίας παιδιά, στην επίγνωση του δικαστή ότι δεν κατέχει τις τεχνικές γνώσεις που θα τον βοηθήσουν να αντλήσει χρήσιμα συμπεράσματα από την επικοινωνία με το παιδί. Η υποχρεωτική προδικασία της έρευνας από τα όργανα της κοινωνικής υπηρεσίας δεν τηρείται και η διενέργεια πραγματογνωμοσύνης συνεπάγεται, παρά την εξαιρετική ρύθμιση για το χρόνο διεξαγωγής της, καθυστέρηση της έκδοσης της απόφασης. Θα ήταν, συνεπώς, σκόπιμο να προβλέπεται η δυνατότητα του δικαστή να ζητήσει να παρίσταται στην επικοινωνία του με το παιδί κάποιος ειδικός, ο οποίος θα μπορέσει να βοηθήσει στην επικοινωνία και θα αναφέρει στο δικαστή το συμπέρασμά του από αυτήν, το οποίο θα είναι προφορικό, δεν θα διατυπώνεται ως έκθεση πραγματογνωμοσύνης, δεν θα είναι υποχρεωτικό για το δικαστή και δεν θα συνιστά αποδεικτικό μέσο.

Με βάση, λοιπόν, αυτό το σκεπτικό, προστίθενται νέα εδάφια στην τέταρτη παράγραφο του άρθρου 681Γ' §4 ΚΠολΔ, στα οποία ορίζεται ότι ο δικαστής μπορεί, εφόσον το κρίνει αναγκαίο, να ζητήσει να παρίσταται στη συνάντηση ειδικός παιδοψυχολόγος ή παιδοψυχίατρος, ο οποίος συμμετέχει στη συνομιλία με τον ανήλικο και εκφέρει προφορικά τη γνώμη του στο δικαστή, χωρίς να συντάσσεται έκθεση. Η γνώμη του ειδικού εκτιμάται

ελεύθερα από το δικαστή. Τα άρθρα 371 έως 374 και 382, 386 ΚΠολΔ εφαρμόζονται αναλόγως. Η αμοιβή και τα έξοδα του ειδικού, καθώς και ο τρόπος πληρωμής τους, καθορίζονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του Υπουργού Οικονομικών.

Με άλλα λόγια, θα πρόκειται στην ουσία για έναν άτυπο τεχνικό σύμβουλο του δικαστή, όποτε ο τελευταίος τον χρειάζεται, έτσι ώστε η ορθότητα της δικαστικής κρίσης να εξασφαλίζεται με τη γνώμη ενός ειδικού, που θα επιλέγεται από τον κατάλογο των πραγματογνωμόνων και θα αμείβεται με διαδικασία ανάλογη με αυτήν που ακολουθείται για τους πραγματογνώμονες που διορίζονται από τους ανακριτικούς υπαλλήλους (άρθρο 581§2 ΚΠΔ σε συνδυασμό με το άρθρο 6§§5 και 6 της 35163/1274/11-4-1985 (ΦΕΚ Β, 239) κοινής απόφασης των Υπουργών Δικαιοσύνης και Οικονομικών). Η νέα διάταξη θα συμβάλει αποφασιστικά στην επιτάχυνση των σχετικών δικών, αφού θα περιορίζεται σημαντικά η διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης. Και δεν πρέπει να παραβλέπεται, ότι σ' αυτή την κατηγορία των διαφορών η επιτάχυνση αναδεικνύεται σε κρίσιμο παράγοντα για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και της ζωής του ανηλίκου.

Προσαρμογή σε νέα ρύθμιση του Αστικού Κώδικα, και συγκεκριμένα στη ρύθμιση του άρθρου 1554 όπως αυτή τροποποιείται με το παρόν Νομοσχέδιο, συνιστά η προσθήκη στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 800 ΚΠολΔ δύο νέων εδαφίων, όπου διευκρινίζεται αφενός ότι δικαστήριο αρμόδιο για να δεχτεί τη δήλωση ανάκλησης της γενικής εξουσιοδότησης του άρθρου 1554 ΑΚ είναι το αρμόδιο για την τέλεση της υιοθεσίας, και αφετέρου ότι για τη δήλωση της ανάκλησης τηρείται η διαδικασία της επόμενης παραγράφου του άρθρου 800.

Ειδικά στην περίπτωση της προσβολής της υιοθεσίας λόγω ελαττωμάτων της βούλησης (πλάνη, απάτη, απειλή),

παρατηρείται ότι η σύντομη προθεσμία της έφεσης για την προσβολή της απόφασης της υιοθεσίας κατά το άρθρο 800§3 ΚΠολΔ (τριάντα ή εξήντα ημέρες από την επίδοση ή, αν δεν επιδοθεί η απόφαση, ένα έτος από τη δημοσίευσή της) μπορεί να χαθεί γι' αυτόν που συναίνεσε υπό το κράτος τέτοιων ελαττωμάτων, αν η πλάνη, η απάτη ή η απειλή συνεχίζονται. Προκειμένου, λοιπόν, να διερευνηθεί ο χρόνος της δυνατότητας της προσβολής της απόφασης (αν και το ζήτημα δεν έχει μεγάλη πρακτική σημασία), στο άρθρο 800§3 προστίθεται η πρόβλεψη ότι, όταν η συναίνεση στην υιοθεσία υπήρξε προϊόν πλάνης, απάτης ή απειλής, η προθεσμία, ανεξάρτητα από το αν επιδόθηκε η απόφαση, είναι έξι μήνες από τότε που έγινε δυνατή η προσβολή και σε κάθε περίπτωση δύο έτη από τη δημοσίευση της απόφασης.

Ακόμη, προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι οι φυσικοί γονείς θα έχουν τη δυνατότητα να συναινούν για την υιοθεσία του παιδιού τους, στο άρθρο 800 ΚΠολΔ προστίθεται έβδομη παράγραφος, η οποία προβλέπει την αναστολή της δίκης της υιοθεσίας ωσότου περατωθεί αμετάκλητα η τυχόν εκκρεμής δίκη για την πατρότητα ή τη μητρότητα του υποψήφιου θετού τέκνου. Η δίκη αυτή θα πρέπει να έχει ξεκινήσει με πρωτοβουλία εκείνου που ισχυρίζεται ότι είναι ο βιολογικός γονέας του παιδιού. Επιβράβευση του ενδιαφέροντος αυτού για το παιδί αποτελεί ακριβώς η νομοθετική πρόβλεψη για την αναστολή της δίκης της υιοθεσίας, ώστε, αν τελικά γίνει αμετάκλητα δεκτό ότι ο ενάγων είναι πράγματι ο κατά το νόμο φυσικός γονέας του τέκνου, να μπορέσει στη συνέχεια να συναινέσει ή όχι στην υιοθεσία του. Η πρόβλεψη αυτή της νέας έβδομης παραγράφου αποδίδει το περιεχόμενο του άρθρου 16 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την υιοθεσία παιδιών του 2008.

Στη δίκη της δικαστικής συμπαράστασης έχει παρατηρηθεί ότι η πρόβλεψη του άρθρου 803§2 ΚΠολΔ, κατά την οποία παρέμβαση ή τριτανακοπή μπορούν να ασκήσουν τα

πρόσωπα που νομιμοποιούνται να ζητήσουν την υποβολή του προσώπου σε δικαστική συμπάρσταση, είναι ανεπαρκής, ιδίως στην περίπτωση που τα πρόσωπα αυτά δεν υπάρχουν, δηλαδή ο πάσχων δεν έχει γονείς, τέκνα ή σύζυγο και η δίκη κινείται με αίτηση του εισαγγελέα. Σκόπιμο είναι, επομένως, στη δίκη να μπορούν να παρεμβαίνουν και άλλα πρόσωπα της εγγύς οικογένειας του πάσχοντος (λ.χ. ο αδελφός του), τα οποία ενδεχομένως έχουν και την πραγματική του φροντίδα. το άρθρο 803§2 τροποποιείται, λοιπόν, και ορίζεται ότι παρέμβαση ή τριτανακοπή μπορούν να ασκήσουν και οι συγγενείς του πάσχοντος που έχουν εξ αδιαθέτου κληρονομικό δικαίωμα (προκειμένου να προσδιοριστεί με βάση το κριτήριο του εξ αδιαθέτου κληρονομικού δικαιώματος ένας συγκεκριμένος κύκλος περαιτέρω εγγύς συγγενών του).

Το ισχύον μέχρι τώρα άρθρο 950§2 ΚΠολΔ, που αφορά την εκτέλεση των αποφάσεων για την προσωπική επικοινωνία του γονέα με το παιδί του που δεν μένει μαζί του, είναι γνωστό ότι δημιουργεί πολλές θεωρητικές διαφωνίες και, κυρίως, πολλά πρακτικά προβλήματα, με συνέπεια να μην μπορούν να εκτελούνται τελικά αυτές οι αποφάσεις και να μην μπορεί να δικαιωθεί ο δικαιούχος γονέας, σε βάρος, κατ' επέκταση, και του συμφέροντος του τέκνου. Ως τέτοια προβλήματα αναφέρονται ενδεικτικά η παραπομπή του άρθρου 950§2 στο άρθρο 947 ΚΠολΔ (παράλειψη ή ανοχή πράξεως) αφού θεωρείται ότι οφείλεται ανοχή απλώς της ικανοποίησης του δικαιώματος επικοινωνίας και όχι και θετική υποχρέωση εξασφάλισής της, το ότι, αν παραλειφθεί το αίτημα της απειλής των ποινών στην αγωγή ρύθμισης της επικοινωνίας, θα πρέπει να ασκείται νέα αγωγή μόνο γι' αυτό (πέρα και από το ότι κάποιοι υποστηρίζουν ότι το αίτημα τούτο δεν μπορεί να υποβληθεί αυτοτελώς με μεταγενέστερη αγωγή), ή το πρόβλημα αν οι επιμέρους παραβάσεις συνιστούν φυσική ενότητα ενέργειας, με συνέπεια η θετική σχετική απάντηση

να αποκλείει την επιβολή χωριστής ποινής για κάθε παράβαση, οπότε και αποδυναμώνεται η λειτουργία της διάταξης ως μέσου συμμόρφωσης του κακόβουλου γονέα. Επίσης η μη καθιέρωση θετικής υποχρέωσης του γονέα να εξασφαλίζει την επικοινωνία έχει ως συνέπεια η καταδίκη του γονέα, που είναι απλώς υποχρεωμένος να ανεχθεί την επικοινωνία, να προϋποθέτει τη διάγνωση από μέρους του υπαίτιας συμπεριφοράς, αφού υπάρχουν και περιπτώσεις όπου την επικοινωνία την αρνείται το ίδιο το τέκνο, κάτι όμως που δύσκολα διαπιστώνεται.

Ενόψει όλων αυτών το άρθρο 950§2 τροποποιείται και προβλέπεται πλέον ενιαίος τρόπος εκτέλεσης των αποφάσεων που ρυθμίζουν την επιμέλεια (απόδοση ή παράδοση τέκνου: 950§1 ΚΠολΔ) και των αποφάσεων που ρυθμίζουν την επικοινωνία (950§2), και βέβαια και για τις δύο περιπτώσεις τροποποιείται το ανώτατο όριο της χρηματικής ποινής, που ανέρχεται πλέον σε 50.000 ευρώ. Ορίζεται, λοιπόν, στο άρθρο 950§2 ότι με την απόφαση που ρυθμίζει το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας του γονέα με το τέκνο, υποχρεώνεται ο γονέας ή ο τρίτος με τον οποίο διαμένει το τέκνο, να παραδίδει το τέκνο, στον ορισμένο από την απόφαση τόπο και χρόνο, στον αιτούντα την επικοινωνία, και για την περίπτωση που δεν θα το κάνει, απαγγέλλεται αυτεπαγγέλτως με την ίδια απόφαση σε βάρος του χρηματική ποινή έως 50.000 ευρώ υπέρ του αιτούντος την παράδοση ή προσωπική κράτηση έως ένα έτος ή και οι δύο ποινές, για κάθε παράβαση της απόφασης. Η διατύπωση αυτή αντιμετωπίζει ικανοποιητικά τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν, στο μέτρο μάλιστα που συνδυάζεται και με τη νέα δεύτερη παράγραφο του άρθρου 1520§2, όπου προβλέπεται ρητά ότι όποιος διαμένει με το τέκνο οφείλει να εξασφαλίζει την επικοινωνία του γονέα που ζει χωριστά με κάθε τρόπο, εκτός αν συντρέχουν ειδικοί λόγοι που επιβάλλουν τον αποκλεισμό της.

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Με τα άρθρα 47 έως 53 του Σχεδίου θεσπίζονται σχετικές μεταβατικές διατάξεις.

Στο άρθρο 47 προβλέπεται η αναδρομική ισχυροποίηση των γάμων μεταξύ αγχιστέων σε πλάγια γραμμή ως και τον τρίτο βαθμό, οι οποίοι είχαν τελεστεί κατά παράβαση του άρθρου 1357 ΑΚ πριν από την έναρξη της ισχύος του παρόντος, με την προϋπόθεση, βέβαια, οι γάμοι αυτοί να μην έχουν στο μεταξύ ακυρωθεί με αμετάκλητη δικαστική απόφαση.

Αναδρομική ισχυροποίηση προβλέπεται και στο άρθρο 48 προκειμένου για υιοθεσίες που τελέστηκαν κατά παράβαση της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 1550 ΑΚ, όπως ίσχυε πριν από την τροποποίησή της με το άρθρο 20 του παρόντος. Οι υιοθεσίες αυτές ισχυροποιούνται αναδρομικά από την τέλεσή τους, εκτός αν ανατράπηκαν λόγω του ελαττώματος με τελεσίδικη δικαστική απόφαση πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος.

Στο άρθρο 49 ορίζεται ότι η νέα διάταξη του άρθρου 1571 ΑΚ για τη δικαστική λύση της υιοθεσίας, όπως τροποποιείται με το άρθρο 23 του Σχεδίου Νόμου, εφαρμόζεται και στις υιοθεσίες που τελέστηκαν πριν από την έναρξη της ισχύος του παρόντος.

Σε ό,τι αφορά, άλλωστε, τις υιοθεσίες ενηλίκων, στο άρθρο 50 ορίζεται ότι οι διατάξεις των άρθρων 1579 και 1584 ΑΚ, όπως τροποποιούνται με τα άρθρα 24 και 25 του Σχεδίου, εφαρμόζονται στις υιοθεσίες για τις οποίες δεν είχε υποβληθεί αίτηση στο δικαστήριο πριν από την έναρξη της ισχύος του παρόντος.

Στο άρθρο 51 περιλαμβάνεται ρύθμιση για την αναδρομική εφαρμογή του νέου άρθρου 13§2 του ν. 3719/2008. Συγκεκριμένα ορίζεται ότι η ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων για τους συζύγους, οι οποίες αναφέρονται στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 13 του ν. 3719/2008, όπως αυτή προστίθεται με το άρθρο 35 του Νομοσχεδίου, επεκτείνεται και στα μέρη που κατάρτισαν σύμφωνο συμβίωσης πριν από τη θέση σε ισχύ του παρόντος.

Τέλος, τα άρθρα 52 και 53 προβλέπουν την αναδρομική εφαρμογή δύο νέων διατάξεων του άρθρου 800 ΚΠολΔ. Στο άρθρο 51 ορίζεται ότι το νέο άρθρο 800§3 εδ. 2, όπως τροποποιείται με το άρθρο 43 του Σχεδίου, εφαρμόζεται και σε υιοθεσίες που τελέστηκαν πριν από την έναρξη του παρόντος, εκτός αν έχει εκδοθεί τελεσίδικη δικαστική απόφαση, ενώ στο άρθρο 52 προβλέπεται ότι η νέα έβδομη παράγραφος του άρθρου 800 ΚΠολΔ, όπως προστίθεται με το άρθρο 44 του παρόντος, εφαρμόζεται σε σχέση με αιτήσεις που υποβάλλονται και αγωγές που ασκούνται μετά την έναρξη της ισχύος του.

Θεσσαλονίκη, 17 Δεκεμβρίου 2010

Η Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή

Η Πρόεδρος

Ευτυχία Κουνουγέρη-Μανωλεδάκη

Τα μέλη

Ιωάννης Αμπαζής

Αθηνά Γούλιαρου

Αθηνά Κοτζάμπαση

Δήμητρα Παπαδοπούλου-Κλαμαρή

Θεανώ Παπαζήση

Κατερίνα Φουντεδάκη

Μαρία Χασιριτζόγλου

Αθηνά-Μαρία Σαμαρτζοπούλου